

Проучване на орнитофауната и местообитанията на видовете в природна забележителност Младежки хълм, гр. Пловдив.

1.15.4. Птици

Степен на проученост.

Орнитофауната в природна забележителност Младежки хълм, град Пловдив при изготвянето на досега действащия план за управление (от „Селматик Проект-Георги Селенски, 2002 г) не е била обект на системни проучвания. Информацията за орнитофауната в плана е оскъдна, а на места неточна и противоречива.

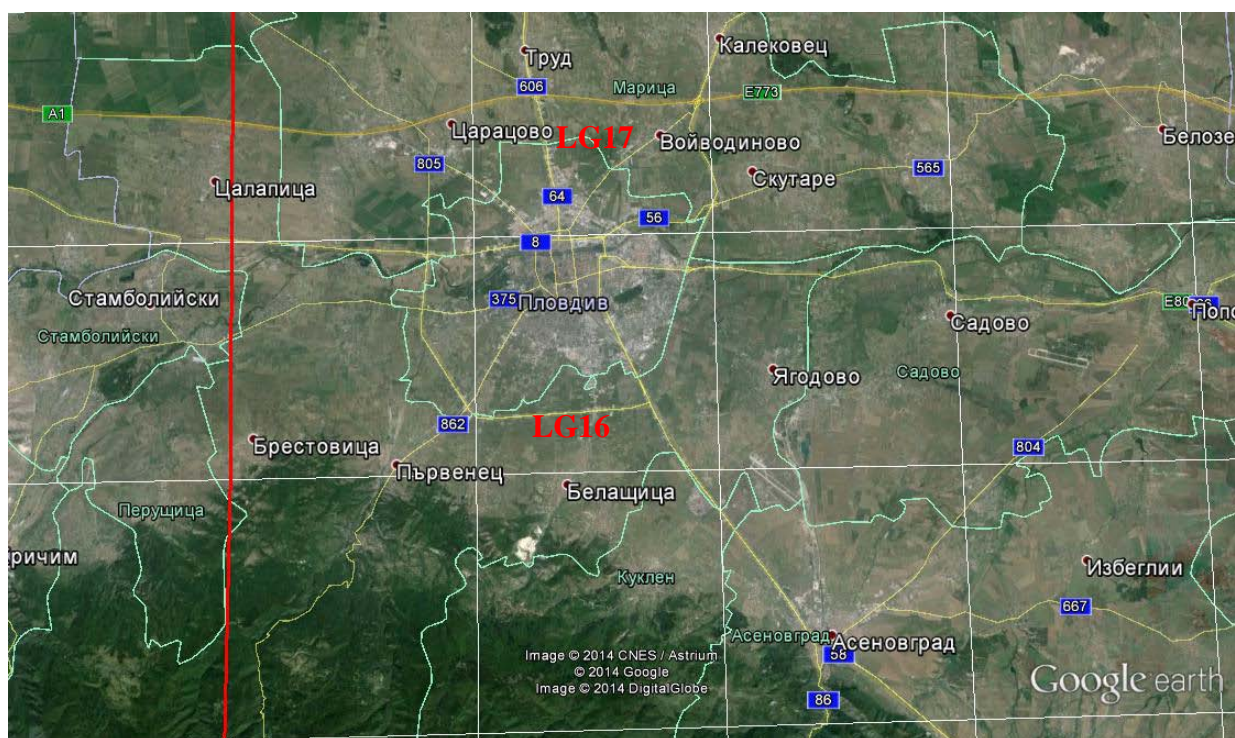
В научната литература могат да бъдат открити отделни съобщения за различни видове и находища от град Пловдив и района, без конкретизиране на конкретно находище с точни GPS координати.

През 2010 г. Герджиков и Ириков провеждат теренни проучвания върху орнитофауната на гр. Пловдив (in lit.), а по-късно Петрова, Ириков (2012) публикуват данни върху птиците в два от градските паркове – „Лаута” и „Цар Симеон”.

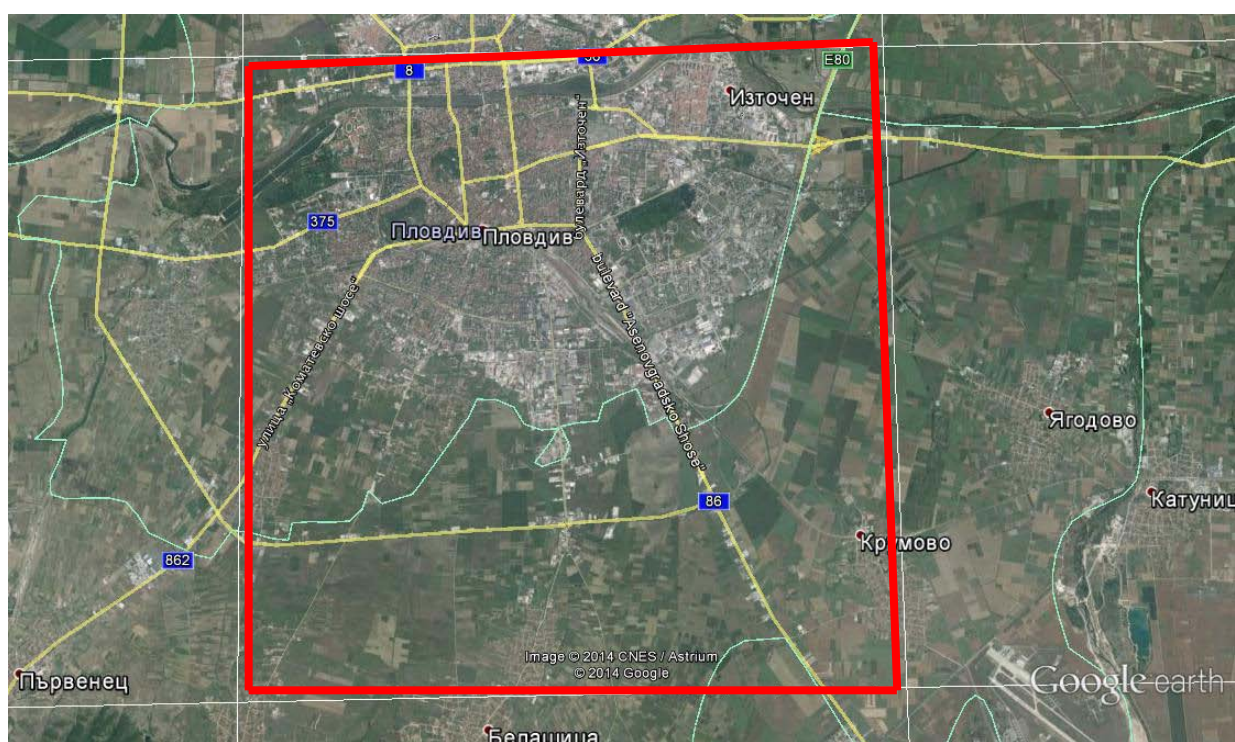
Гнездящите птици на територията на гр. Пловдив наброяват 91 вида, като за територията на Младежкия хълм са установени 23 вида (Gerdzikov, Irikov in lit). В двата градски парка - „Лаута” и „Цар Симеон” са установени съответно 42 и 22 вида птици, като някои от тях се съобщават за първи път за територията на Пловдив – малък ястреб (*Accipiter nisus*), късопръст ястреб (*Accipiter brevipes*), сив кълвач (*Picus canus*), малък маслинов присмехульник (*Hippolais pallida*), горска дърволазка (*Certhia familiaris*), снежна чинка (*Montifringilla nivalis*) и др (Petrova, Irikov, 2012).

Сведения за отделни видове птици в района на Пловдив, както и за някои от хълмовете, обявени за природни забележителности има в публикации на Янков (2007) в Атласа на гнездящите птици в България, Натура формуляри за защитени зони около гр. Пловдив, Христов, Петков (2013), Костова (1986), Petrov T., T. Michev (1986), Зурлова (1995), Симеонов (1986), както и в дисертации на студенти от ПУ „Паисий Хилендарски”.

Територията на гр. Пловдив попада в два UTM квадрата – LG16 и LG17, като по-голямата част е в LG16 (фиг.1). Младежки хълм попада в UTM квадрат LG16. Всеки UTM квадрат е с размери 10x10 км или 100 кв. км. Гнездящите птици в UTM квадрат LG16 са 121 вида, което е 42,3 % от гнездовата орнитофауна в България (Янков, 2007). Българската орнитофауна включва 65 семейства и 409 вида (BUNARCO, 2009), 286 от които са гнездящи. Съгласно Атласа на гнездящите птици в България, броят на гнездящите видове птици в отделните UTM квадрати варира от 6 до 163 вида, като средната стойност на видово разнообразие е 72 вида в квадрат. За UTM квадрат LG16 тази стойност е значително по-висока, като това се дължи на разнородните хабитати в квадрата – обработваеми земи, крайречни влажни местообитания, урбанизирани територии, градски паркове и градини и др (фиг. 2).

Фиг. 1

Фиг. 2

1. Описание на използваната при проучването методика.

Методи за оценка на числеността на гнездящите птици

За да се избере подходящ полеви метод за отчитане на гнездящите птици на дадена територия е необходимо да се проучат добре фитоценозите в които ще се извършва изследването. Да се набавят подходящи подробни карти на района, които ще са от полза и при избора на пробните площадки.

Основните методи, които се използват при установяване числеността на гнездящите птици са маршрутният или трансектен метод (Line transects) и методът на точковото броене (Point counts) (Bibby et al., 1992). Всеки от тях има определени предимства и зависи от поставените цели и характера на местността.

При маршрутният или трансектен метод (Line transects) се избира подходящ маршрут, по който се движи наблюдателят. Записват се пеещите в ляво и дясно по трансекта мъжки, като се определят две ленти на отстояние от оста на движението, съответно 25 и 50 м. В ивиците се записват пеещите мъжки, забелязаните гнезда и други признаци, като се внимава да не се "вкарват" в лентите пеещите по-надалеч птици. Отчетите се извършват рано сутрин, между 5 и 9 часа и вечер 19 - 21 часа. Маршрута трябва да се посети поне два пъти през гнездовият сезон, за да могат да се установят постоянните и мигриращите видове. Скоростта на движение зависи от числеността на птиците, трудността по записването им и характера на терена. За открити местности се препоръчва около 2 км/ч. При обработката на резултатите се взема максималният брой установени мъжки екземпляри от всеки вид, като основа за понататъшни изследвания. Въз основа на получените данни за числеността на гнездящите двойки се преизчислява плътността на вида за 10 ха.

При определяне видовият състав на орнитоценозите в гъстообрасли и труднодостъпни части от проучваната площадка на защитената територия ползвахме методът на точковото броене (Point counts). За определен период от време – 10 или 15 мин., от стационарен пункт, се извършват прослушвания и се записва видовият състав и числеността на пеещите мъжки птици, заели гнездови територии.

С трансектния метод са регистрирани видовете птици в извънгнездовия период – мигриращи и зимуващи видове в границите на защитената територия. Проучването

включва преки визуални наблюдения на всички преминаващи птици, като фокус на тези визуални проучвания е главно площадката на ЗТ.

Наблюденията при полевите проучванията са извършвани с помощта на оптични средства - бинокли с увеличение 10x50 и 8x30.

Фиг. 3 Трансекти за регистриране на птици на територията на ПЗ Младежки хълм.

2. Обобщена информация за богатство на таксоните, общ брой на видовете.

В действащия план за управление (2002 г, Приложение 5) са представени 16 вида птици за територията на Природна забележителност „Младежки хълм”.

След обстоен преглед на литературата и проведените теренни изследвания през 2014 г. на територията на Природна забележителност „Младежки хълм” към момента са установени 50 вида птици. Те спадат към 11 разряда и 24 семейства (табл. 1).

Таблица 1. Видов състав на птиците в ПЗ Младежки хълм

<u>Разред Щъркелоподобни (Ciconiiformes)</u>	
<u>Сем. Щъркелови (Ciconiidae)</u>	
бял щъркел	Ciconia ciconia
<u>Разред Ястребоподобни (Accipitriformes)</u>	
<u>Сем. Ястребови (Accipitridae)</u>	
малък ястреб	Accipiter nisus
<u>Разред Соколоподобни (Falconiformes)</u>	
<u>Сем. Соколови (Falconidae)</u>	

обикновена ветрушка	Falco tinnunculus
<u>Разред Дъждосвирицеподобни (Charadriiformes)</u>	
<i>Сем. Чайкови (Laridae)</i>	
жълтонога чайка	Larus michahellis
<u>Разред Гълъбоподобни (Columbiformes)</u>	
<i>Сем. Гълъбови (Columbidae)</i>	
скален гълъб	Columba livia
гривяк	Columba palumbus
гугутка	Streptopelia decaocto
обикновена гургулица	Streptopelia turtur
<u>Разред кукувицеподобни (Cuculiformes)</u>	
<i>Сем. Кукувицови (Cuculidae)</i>	
обикновена кукувица	Cuculus canorus
<u>Разред Совоподобни (Strigiformes)</u>	
<i>Сем. Сови (Strigidae)</i>	
чухал	Otus scops
домашна кукумявка	Athene noctua
горска ушата сова	Asio otus
<u>Разред Бързолетоподобни (Apodiformes)</u>	
<i>Сем. Бързолетови (Apodidae)</i>	
черен бързолет	Apus apus
<u>Разред Синявицеподобни (Coraciiformes)</u>	
<i>Сем. Пчелоядови (Meropidae)</i>	
обикновен пчелояд	Merops apiaster
<i>Сем. Папунякови (Upipidae)</i>	
папуняк	Upupa epops
<u>Разред Кълвачоподобни (Piciformes)</u>	
<i>Сем. Кълвачови (Picidae)</i>	
зелен кълвач	Picus viridis
голям пъстър кълвач	Dendrocopos major
сирийски пъстър кълвач	Dendrocopos syriacus
<u>Разред Вrabчоподобни (Passeriformes)</u>	
<i>Сем. Чучулигови (Alaudidae)</i>	
качулата чучулига	Galerida cristata
<i>Сем. Лястовици (Hirundinidae)</i>	
селска лястовица	Hirundo rustica
градска лястовица	Delichon urbica
<i>Сем. Сврачкови (Liniidae)</i>	
червеногърба сврачка	Lanius colurio
<i>Сем. Орехчета (Troglodytidae)</i>	
орехче	Troglodytes troglodytes
<i>Сем. Мухоловки (Muscicapidae)</i>	
червеногръдка	Erithacus rubecula
южен славей	Erithacus megarhynchos
домашна червеноопашка	Phoenicurus ochrurus
сиво каменарче	Oenanthe oenanthe
кос	Turdus merula
голямо черноглаво коприварче	Sylvia atricapilla

голямо белогушо коприварче	<i>Sylvia communis</i>
елов певец	<i>Phylloscopus collybitus</i>
сива мухоловка	<i>Muscicapa striata</i>
Сем. Синигерови (Paridae)	
голям синигер	<i>Parus major</i>
син синигер	<i>Parus caeruleus</i>
Сем. Зидаркови (Sittidae)	
горска зидарка	<i>Sitta europaea</i>
Сем. Овесаркови (Emberizidae)	
жълта овесарка	<i>Emberiza cirtinella</i>
сива овесарка	<i>Miliaria calandra</i>
Сем. Чинкови (Fringillidae)	
обикновена чинка	<i>Fringilla coelebs</i>
зеленика	<i>Carduelis chloris</i>
щиглец	<i>Carduelis carduelis</i>
черешарка	<i>Coccothraustes coccothraustes</i>
Сем. Скорцеви (Sturnidae)	
обикновен скорец	<i>Sturnis vulgaris</i>
Сем. Авлигови (Ariolidae)	
авлига	<i>Oriolus oriolus</i>
Сем. Тъкачови (Ploceidae)	
домашно врабче	<i>Passer domesticus</i>
полско врабче	<i>Passer montanus</i>
Сем. Вранови (Corvidae)	
сойка	<i>Garrulus glandarius</i>
сврака	<i>Pica pica</i>
сива врана	<i>Corvus corone</i>
гарван	<i>Corvux corax</i>
чавка	<i>Corvus monedula</i>

Видовият състав на птиците в Природна забележителност „Младежки хълм” е допълнен с нови 34 вида птици, установени в границите на защитената територия през последните 10 години.

Орнитофауната на природната забележителност съставлява 12,2% от установените в България 409 вида птици и 36,9% от установените на територията на страната семейства (BUNARCO, 2009). От установените за парка видове 37 са гнездящи (от тях 25 са сигурно гнездящи и 12 вида са вероятно гнездящи), което е 12,9% от гнездовата орнитофауна в България (Янков, 2007).

С най-много видове е представен разр. Врабчоподобни (Passeriformes) – 32 вида от 13 семейства, или пойните птици съставляват 64% от орнитофауната на „Младежки хълм” и 54,2% от установените семейства.

С най-много представители, освен разред Врабчоподобни са разред Гълъбоподобни (Columbiformes) с 4 вида, разред Совоподобни (Strigiformes) – 3 вида, разред Кълвачоподобни (Piciformes) – 3 вида.

2.1 Постоянни, размножаващи се (вероятни и сигурни), мигриращи, зимуващи и случайни видове птици.

Постоянните видове птици се срещат целогодишно в територията на природната забележителност или през по-голямата част от годината. Това са постоянни видове птици за страната, размножаващи се в границите на природната забележителност и които не предприемат миграции през неблагоприятните месеци от годината. Към тази категория принадлежат най-много видове – 25 (Приложение 1). От тях пет вида са вероятно гнездящи за територията на Младежкия хълм – гугутката (*Streptopelia decaocto*), домашната кукумявка (*Athene noctua*), горската ушата сова (*Asio otus*), качулатата чучулига (*Galerida cristata*) и орехчето (*Troglodytes troglodytes*).

Гнездящи, мигриращи видове птици, които през зимните месеци напускат територията на природната забележителност са 12 вида, като от тях седем вида са с непотвърдено гнездене.

По време на миграция на територията на природната забележителност могат да се наблюдават 20 вида, като част от тях се размножават на територията на „Младежки хълм”. Повечето от тях са пойни видове (разр. Passeriformes), както и гургулицата (*Streptopelia turtur*), кукувицата (*Cuculus canorus*) и чухала (*Otus scops*).

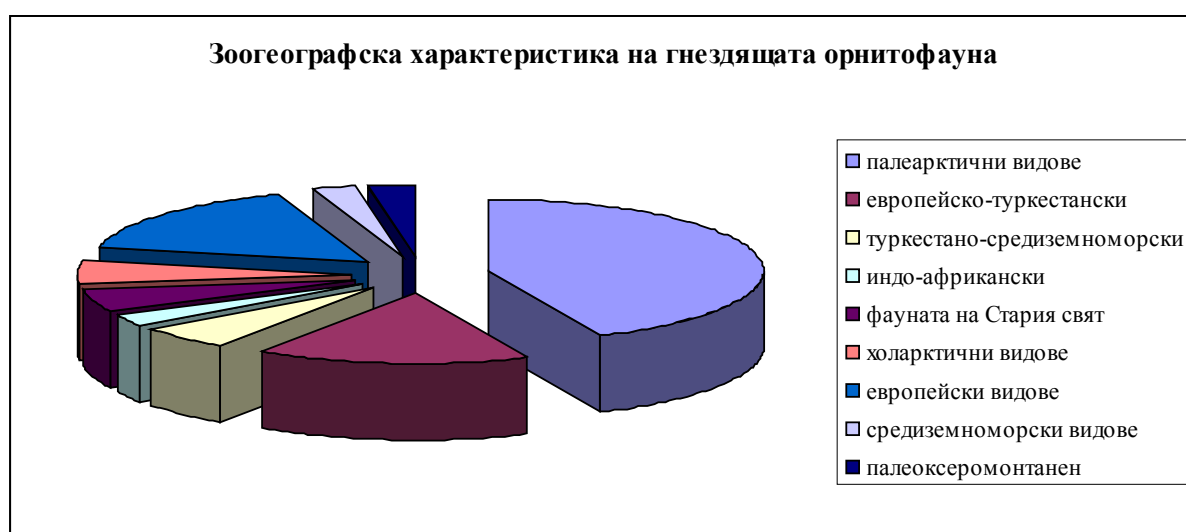
Към категорията зимуващи птици, т.е. видове които могат да се срещнат предимно през зимните месеци, но сък.що и по време на миграция и скитане, спадат 3 вида, а като типично скитащи са определени 11 вида птици. Това са видове гнездящи в съседни градски или извънградски територии, които облитат района на природната забележителност основно в търсене на храна.

Характера на пребиваване на всички видове птици са представени в Приложение 1. Общия брой на видове по групи надхвърля общия брой установени видове, тъй като една и съща птица може да бъде в повече от една категория, напр. мигрираща през територията на природната забележителност и в същото време гнездейщо, прелетна.

2.2 Зоогеографска характеристика на гнездящи видове

Гнездящите видове наброяват 37 вида – 74% от орнитофауната на Природна забележителност „Младежки хълм”.

В зоогеографско отношение гнездовата орнитофауна на ПЗ „Младежки хълм” е съставена основно от палеарктични, европейско-туркестански и европейски видове (Нанкинов, 2012). Срещат се и видове с южно разпространение. Около 10,8 % от птиците спадат към средиземноморския, индо-африканския и туркестано-медитеранския тип фауна (фиг. 4)

Фиг. 4 Зоогеографска характеристика

3. Видове с природозащитен статус.

Голяма част от видовете птици са защитени на територията на страната – това са видове от приложение 3 на Закона за биологично разнообразие (Приложение 1). Един вид – пчелоядът (*Merops apiaster*) е в приложение 2а – опазването на местообитанията му се извършва чрез защитени територии, обявени по реда на Закона за защитените територии. Три вида са и в приложение 2 от същия закон – белият щъркел (*Ciconia ciconia*), сирийския пъстър кълвач (*Dendrocopos syriacus*) и червеногърбата сврачка (*Lanius colurio*). Тези видове са в Приложение I на Директива 2009/147 (предишна Директива 79/409). В Приложение II на същата Директива, като редовно срещащи се мигриращи видове са малкия ястреб (*Accipiter nisus*), черношипата ветрушка (*Falco tinnunculus*), горската ушата сова (*Asio otus*) и пчелояда (*Merops apiaster*).

Три вида са в Червената книга на България (Големански, 2011), като за дивият гълъб, попадащ в категорията „заstraшен вид” се отнася за дивия скален гълъб (*Cloumba livia*). На територията на природната забележителност се срещат вторично подивели домашни гълъби (*Cloumba livia f. domestica*) „Застрашен вид” е и малкия ястреб (*Accipiter nisus*), а белият щъркел (*Ciconia ciconia*) е в категорията „уязвим”.

4. Оценка на богатството на установените видове птици спрямо това в страната.

Към момента на територията на България са приети за сигурно установени 409 вида птици (BUNARCO, 2009). Орнитофауната на природната забележителност наброява 50 вида, което е 12,2% от установените в България птици. Тези 50 вида спадат към 11 разряда и 24 семейства, което е съответно 52,4% от разредите и 36,9% от установените на територията на страната семейства. От установените за парка видове 37 са гнездящи (от тях 25 са сигурно гнездящи и 12 вида са вероятно гнездящи), което е 12,9% от гнездовата орнитофауна в България (Янков, 2007).

5. Настъпили изменения във видовия състав и състоянието на отделните групи животни

В действащия план за управление (2002 г, Приложение 5) са представени 16 вида птици за територията на Природна забележителност „Младежки хълм” (табл. 2).

Таблица 2

ВИД	
Щъркелоподобни	CICONIIFORMES
1. Бял щъркел	Ciconia ciconia
Гълъбоподобни	COLUMBIFORMES
2. Гургулица	Streptopelia turtur
Кукувицоподобни	CUCULIFORMES
3. Обикновена кукувица	Cuculus canorus
Совоподобни	STIGIFORMES
4. Чухал	Otus scops
5. Горска ушата сова	Asio otus
Бързолетоподобни	APODIFORMES
6. Черен бързолет	Opus Opus
Кълвачоподобни	Piciformes
6. Голям пъстър кълвач	Dendrocopus major
7. Сирийски пъстър кълвач	Dendrocopus syriacus
Врабчоподобни	PASSERIFORMES
8. Градска лястовица	Delichon urbica
9. Голям синигер	Parus major
10. Червеногърба сврачка	Lanius collurio
11. Голямо черноглаво коприварче	Sylvia atricapilla
12. Черешарка	Coccothraustes coccothraustes
13. Каменарче	Oenanthe oenanthe
14. Чавка	Corvus monedula
15. Домашно врабче	Passer domesticus
16. Полско врабче	Passer montonus
16. Обикновена чинка	Fringilla coelebs

Видовият състав на птиците в Природна забележителност „Младежки хълм” е допълнен с нови 34 вида птици, установени в границите на защитената територия през последните 10 години по литературни данни и теренни наблюдения, представени в таблица 1 и Приложение 1.

Източници на информация.

- Bibby, I., N. Burgess, D. Hill 1992. Bird census techniques. London, Academic Press. 257p.
- BUNARCO. 2009. List of the Birds Recorded in Bulgaria. – *Acta zool. bulg.*, 61(1): 3–26.
- Gerdzikov G, A. Irikov Structure and ecological features of the breeding avifauna in the city of Plovdiv, Bulgaria (in lit.)
- Hristov I., N. Petkov 2013. State of Common Birds in Bulgaria 2005-2011. Bulgarian Society for the Protection of Birds. Conservation series. Book 26, BSPB, Sofia: ISBN 978-954-8310-21-5. (In Bulgarian)

- Kostova S. 1986. Contribution to the avifauna of Plovdiv city. MSc thesis. Department of Zoology, Faculty of Biology, University of Plovdiv „Paisii Hilendarski”. (In Bulgarian)

- Petrov T., T. Michev 1986. Upon defining the nature protective status of birds according to their frequency and abundance. – *Bulletin of the Museums of South Bulgaria*, **12**: 43–48. (In Bulgarian).

- Petrova Y., A. Irikov 2012. Influence of Vegetation on the Avifauna in Two Urban Parks in Plovdiv, Bulgaria. – *Ecologia Balkanica*, **4** (2): 25-31.

- Zurlova A. 1995. Degree of urbanization of Magpie (*Pica pica* L.) and Hooded Crow in Plovdiv city. MSc thesis. Department of Zoology, Faculty of Biology, University of Plovdiv „Paisii Hilendarski”. 30pp. (In Bulgarian)

- Големански, В. и др. (ред.) 2011. Червена книга на Република България. Том 2. Животни. ИБЕИ – БАН & МОСВ, София.

- Закон за биологичното разнообразие. ДВ. бр.77/2002 г.

- Иванов Б. 2011. Фауна на България. т 30. Aves, част III, АИ „Проф. М. Дринов”, София, с. 409.

- НАНКИНОВ, Д. С. СИМЕОНОВ, Т. МИЧЕВ, Б. ИВАНОВ, 1997. Фауна на България, Т. 26. Aves. Част II., София, АИ "Проф. М. Дринов" :1-428.

- Нанкинов Д. 2012. Каталог на българската орнитофауна.София, с. 358.

- План за управление на ПЗ „Хълм Бунарджик” 2003. „Селматик Проект-Георги Селенски”. Пловдив

- СИМЕОНОВ, С., Т. МИЧЕВ, Д. НАНКИНОВ 1999. Фауна на България, т. 20 Aves Част I, Издателство на БАН, София, 350 с.

- Симеонов С, Ц. Петров 1986. Нови материали върху храната на горската ушата сова (*Asio otus* L.) извън гнездовия период в България. Екология, 18. с. 27-31.

- ЯНКОВ, П. (отг. ред.) 2007. Атлас на гнездящите птици в България. Българско дружество за защита на птиците, Природозащитна поредица, Книга 10. София, БДЗП

Приложение 1 Видов състав и природозащитен статус на птиците на ПЗ „Младежки хълм“

[illegible]

	Сем. Бързолетови (Apodidae)									
13	черен бързолет	Apus apus	3				+		+	
	Разред Синявицоподобни (Coraciiformes)									
	Сем. Пчелоядови (Meropidae)									
14	обикновен пчелояд	Merops apiaster	2a		II		+		+	
	Сем. Папунякови (Upipidae)									
15	папуняк	Upupa epops	3				+		+	
	Разред Кълвачоподобни (Piciformes)									
	Сем. Кълвачови (Picidae)									
16	зелен кълвач	Picus viridis	3			+				европейски
17	голям пъстър кълвач	Dendrocopos major	3			+				палеарктичен
18	сирийски пъстър кълвач	Dendrocopos syriacus	2 и 3		I	+				средиземноморски
	Разред Вrabчоподобни (Passeriformes)									
	Сем. Чучулигови (Alaudidae)									
19	качулата чучулига	Galerida cristata	3			?				палеарктичен
	Сем. Лястовици (Hirundinidae)									
20	селска лястовица	Hirundo rustica	3				+		+	
21	градска лястовица	Delichon urbica	3				+		+	
	Сем. Сврачкови (Liniidae)									
22	червеногърба сврачка	Lanius colurio	2 и 3		I		+	+		палеарктичен
	Сем. Орехчета (Troglodytidae)									
23	орехче	Troglodytes troglodytes	3			?		+	+	холарктичен
	Сем. Мухоловки (Muscicapidae)									
24	червеногръдка	Erithacus rubecula	3			+				европейски
25	южен славей	Erithacus megarhynchos	3				+	+		европейски
26	домашна червеноопашка	Phoenicurus ochrurus	3				?	+		палеоксеромонтанен
27	сиво каменарче	Oenanthe oenanthe	3				?	+		палеарктичен
28	кос	Turdus merula	3			+				палеарктичен
29	голямо черноглаво коприварче	Sylvia atricapilla	3				+	+		европейски
30	голямо белогушо коприварче	Sylvia communis	3				+	+		европейско-туркестански
31	елов певец	Phylloscopus collybitus	3				+	+		палеарктичен
32	сива мухоловка	Muscicapa striata	3				?	+		европейско-туркестански

	Сем. Синигерови (Paridae)									
33	голям синигер	Parus major	3			+				палеарктичен
34	син синигер	Parus caeruleus	3			+				европейски
	Сем. Зидаркови (Sittidae)									
35	горска зидарка	Sitta europaea	3			+				палеарктичен
	Сем. Овесаркови (Emberizidae)									
36	жълта овесарка	Emberiza cirtinella	3					+	+	
37	сива овесарка	Miliaria calandra	3						+	
	Сем. Чинкови (Fringillidae)									
38	обикновена чинка	Fringilla coelebs	3			+				европейски
39	зеленика	Carduelis chloris	3			+				европейско-туркестански
40	щиглец	Carduelis carduelis	3			+				европейско-туркестански
41	черешарка	Coccothraustes coccothraustes	3			+				палеарктичен
	Сем. Скорецови (Sturnidae)									
42	обикновен скорец	Sturnis vulgaris				+				европейско-туркестански
	Сем. Авлигови (Ariolidae)									
43	авлига	Oriolus oriolus	3				?	+		фауната на Стария свят
	Сем. Тъкачови (Ploceidae)									
44	домашно врабче	Passer domesticus				+				палеарктичен
45	полско врабче	Passer montanus	3			+				палеарктичен
	Сем. Вранови (Corvidae)									
46	сойка	Garrulus glandarius				+				палеарктичен
47	сврака	Pica pica				+				палеарктичен
48	сива врана	Corvus corone				+				палеарктичен
49	гарван	Corvux corax	3						+	
50	чавка	Corvus monedula				+				палеарктичен

Легенда:

- ЗБР – Закон за биологичното разнообразие, приложение 2 и 3 към закона
- ЧК – Червена книга на България:
 - VU- уязвим вид
 - EN – застрашен вид
- Дир 79/409 – Директива за опазване на дивите птици (сега Директива 2009/147)
- Характер на пребиваване
 - + - сигурно гнездене
 - ? – непотвърдено гнездене

Снимков материал

Растителност и разнородни местообитания на ПЗ.

Скални местообитания

Влажна зона